

Felix Nicolau, *Istoria nucleară a culturii: cuante hermeneutice*, București, Editura Tritonic Books, ISBN 978-606-749-547-8, 2021, 314 p.

În studiul *Istoria nucleară a culturii: cuante hermeneutice*, Felix Nicolau discută îndeaproape, pe fundamentul unei interesante analogii cu domeniul fizicii cuantice, despre multiplele fețe ale culturii, poziționând întregul demers hermeneutic sub tutela unui topos conceptual cu adevărat simbolic, și anume cel al *deconstrucției culturale*. Scrisă dintr-o perspectivă anti-ideologică, lucrarea se remarcă prin ceea ce autorul însuși consideră a fi „libertatea de a interpreta cultura altfel” (p. 15), funcționând, de la început și până la sfârșit, drept „un exercițiu hermeneutic cu scopul revitalizării, nu al demolării pe criterii ideologice” (p. 15).

Întrucât literatura este primul dintre palierele culturii asupra căruia autorul decide să își aplece atenția, sunt problematizate, în primă fază, numeroase aspecte legate de funcționalitatea multiplă a unui produs de cultură literară. Astfel, începând de la ideea de *critică intermitentă*, prin care se urmărește accentuarea unei „rutine a istoriei culturale” (p. 17), bazate pe „aproximativ două secole de teoretizare la aproximativ 1000 de ani de ideologii” (p. 17), și continuând, ulterior, cu alte subiecte esențiale pentru existența hermeneuticii literare, cum ar fi literatura rusă a unghiurilor, pericolele literaturii grecești, benignitatea literaturii române de secol XIX, ispitele literaturii române de secol XX și, pe alocuri, XXI, folclorul, etnopsihologia și multe altele, întregul capitol este programat să ilustreze, printr-o continuă alternanță între epoci literare, mutațiile fundamentale din domeniul hermeneuticii. Bineînțeles, *substanța cuantică* a acestor *mutații nucleare* este generată întocmai de schimbările de viziune și de percepție critică a scriitorilor din toate timpurile, laolaltă cu ușurința adoptării unor modele inovative și a impunerii unor paradigme care să susțină, în mod continuu, toposul omniprezent al *deconstrucției culturale*.

După cum am afirmat în paragrafele anterioare, această radiografiere a mutațiilor survenite în structura palierelor culturii prevede, pe lângă literatură, și alte domenii de referință, printre care problema *incandescenței limbii*, căreia autorul îi recunoaște gradul de dificultate atunci când intervine posibilitatea limitată de urmărire a „arbitrarului semnului lingvistic” (p. 74) pe o perioadă atât de extinsă. Structurat schematic și succint, capitolul ia forma unui inventar de curiozități privind dinamica paradigmatică a limbii în cadrul culturii, fiecare mutație lingvistică fiind prezentată în spiritul atractivului și, totodată, ludicului *Știi că...?*. Un exemplu relevant îl privește chiar pe William Shakespeare: „Există peste 80 de versiuni ale numelui lui Shakespeare. El însuși scria diferit. O variantă fertilă, din păcate, nementinută în timp, a fost Shagspeare.” (p. 77). Totodată, printre numeroasele curiozități enumerate, sunt evocate exemple ce privesc modalitățile de formare a unor diferite forme de plural ce nu au nimic în

comun cu forma de singular: „Chiar nu vreau să vă abat de la drumul desăvârșirii, însă se pare că pluralul de la ninja e shinoi.” (p. 84).

Un alt domeniu cultural care a cunoscut preschimbări fundamentale de-a lungul timpului este cel al filmului. Deschizând subiectul cu problema telenovelelor istorice de tipul clasicului *Ceremonia* din anul 1971, regizat de Nagisa Oshima, Felix Nicolau ajunge la o concluzie sublimă: „După îndelungi studii și săpături, am ajuns la concluzia că istoria ultimului mileniu se împarte în două mari epoci: epoca dinaintea serialului «La bloc» (*ALB* = *antebloc*) și cea de după (*DLB* = *dupălabloc*).” (p. 156). Această dihotomie fixează întocmai marele ecart cultural în ceea ce privește apetența critică față de domeniul filmului de-a lungul timpului, sugerând, oarecum, în mod intrinsec, și un nou gust, o nouă viziune, o altfel de atracție a omului contemporan pentru ceea ce înseamnă, în propria grilă de valorizare culturală, un produs de calitate din această categorie. Printre filmele asupra cărora autorul își îndreaptă demersul în cadrul acestui capitol se numără: *Castelanii* (1964), *Fires Were Started* (1943), *Mekhanikha golovnogo mozga* (*Mechanics of the Brain*, 1926), *And Life Goes On* (1991), *Cléo de 5 à 7* (1961), *High Noon* (1952), *In the Realm of the Senses* (1976), *Black Field* (2009), *Samson și Dalila* (1949). Reunite, toate aceste titluri formează o panoramă a eterogenității culturale, cu fixare în structura filmului ca obiect cultural în sens larg, mutația fiind susținută atât de subiectele abordate, cât și de modul în care regizorii aleg să le pună în evidență, să le confere viață, în primul rând, prin intermediul actorilor-personaje. De asemenea, pentru a puncta distanța dintre percepțiile culturale ale omului din trecut și din contemporaneitate, capitolul amintește și de ecranizarea unor romane clasice din literatura universală, pe care regizorii au reușit să le adapteze la noile timpuri și, implicit, la noua cultură, fie aceasta de ordin consumerist sau nu, așa cum putem deduce din vizionarea filmului *Bride and prejudice*, variațiune culturală cinematografică a romanului *Pride and Prejudice* de Jane Austen și *Maya Memsaab*, ecranizare a romanului *Madame Bovary* de Gustave Flaubert. În ultimă instanță, Felix Nicolau afirmă: „Austen și Flaubert au înnebunit Bollywoodul. Acum diaspora nu mai are nicio scuză să îi asimileze.” (p. 169).

Lista mutațiilor culturale continuă și în domeniul arhitecturii, unde autorul înregistrează, cu un ochi de *estet urban*, toate modalitățile prin intermediul cărora societatea a urmărit punerea în practică a ceea ce ar purta denumirea de „funcționalizare a arhitecturii” (p. 180). Această perspectivă asupra artei arhitecturale este caracteristică pentru prima jumătate a secolului al XX-lea, când iau naștere diverse tendințe culturale antiacademice și anticonvenționale, printre care individualismul și fantezia, totul conducând, în cele din urmă, la un *funcționalism hardcore*: „Așa că acolo unde arhitectura nu e ținută în dimensiuni mici (un bloc cu 2-3 etaje) și nu e împăturită într-un urbanism vegetalizat, așezările au devenit seci ca o bere răsuflată, chiar teroriste” (p. 181). Vorbim, cu alte cuvinte, despre un nou suflu estetic în domeniul arhitecturii, un stil care provoacă atât un mare șoc cultural, cât și un nou sistem de raportare la lumea modernă, puternic urbanizată: „Toate clădirile vechi sau părăsite dezvoltă fantome. Diferența e că cele cu arhitectura funcționalistă, utilitară, dezvoltă fantome urâte, limitate” (p. 182).

Prin urmare, având în vedere scurta prezentare realizată în paragrafele anterioare, putem afirma cu certitudine faptul că studiul lui Felix Nicolau reprezintă unul dintre acele texte fundamentale pentru ceea ce ar putea însemna *o panoramă a culturii moderne, contemporane*. Bineînțeles, pentru a ajunge în acest stadiu, lucrarea urmărește, într-un mod aproape organic, diversele etape din istoria culturii umane, accentul căzând, în sens intrinsec, pe ideea de *dinamică hermeneutică*. Văzută cu ajutorul a două lentile, una îndreptată spre trecut și alta spre timpurile moderne, cultura este urmărită de către Felix Nicolau într-un mod analitic cu adevărat original, iar rezultatul acestor demersuri complexe este, fără urmă de îndoială, o lucrare în care diversele fețe ale hermeneuticii ne sunt reprezentate cu ajutorul unor metafore desprinse din domeniul fizicii cuantice, nucleare.

Raluca-Denisa NICOARĂ

Colegiul Național „Aurel Vlaicu” Orăștie

ralucanicoara2000@yahoo.com